

**Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής | Τμήμα Αρχειονομίας,
Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης**

**West Attica University | Dept. Archives, Librarianship and Information
Studies**

Τίτλος

Οι “ρίζες” της ανάγνωσης: Μια διερεύνηση των αναγνωστικών συνηθειών των εφήβων προσφύγων

Όνοματεπώνυμα συγγραφέων

Πρωτονοταρίου Αριστέα

Κοτσοβός Αθανάσιος

Βασιλακάκη Ευγενία

Περίληψη

Η συγκεκριμένη έρευνα σκοπό έχει να διερευνήσει τις αναγνωστικές συνήθειες του εφηβικού προσφυγικού πληθυσμού, όπως αυτές διαμορφώνονταν στις χώρες καταγωγής τους (π.χ. Αφγανιστάν, Ιράν) και αντίστοιχα στην Ελλάδα, ως χώρα υποδοχής τους. Η μέθοδος που υιοθετήθηκε είναι η δομημένη συνέντευξη. Οι έφηβοι επισκέπτονταν τις βιβλιοθήκες των χωρών τους με τους όποιους περιορισμούς (φυλετικούς, γεωγραφικούς, τεχνολογικούς) και χρησιμοποιούσαν τις υπηρεσίες και τις συλλογές τους. Στην Ελλάδα, επισκέφτηκαν τη βιβλιοθήκη μετά από παρότρυνση των εκπαιδευτικών μια και υπήρχε η εντύπωση ότι δεν υπήρχαν συλλογές στη μητρική τους γλώσσα. Οι έφηβοι διαβάζουν αρκετά συχνά βιβλία με μια προτίμηση στην έντυπη μορφή. Η συγκεκριμένη εργασία συμβάλλει στην ανάδειξη των ομοιοτήτων, αλλά και διαφορών που υπάρχουν στον τρόπο χρήσης της βιβλιοθήκης, στους τρόπους ανάγνωσης, αλλά και αντίληψης του ρόλου της βιβλιοθήκης και του βιβλιοθηκονόμου ανάμεσα στις χώρες καταγωγής και υποδοχής.

Λέξεις κλειδιά

Αναγνωστικές συνήθειες, πρόσφυγες, έφηβοι, βιβλιοθήκες, συγκριτική μελέτη

Εισαγωγή

Η προσφυγική κρίση του 2015, η οποία δημιουργήθηκε από τις κοινωνικοπολιτικές αναταράξεις και τα προβλήματα του Μουσουλμανικού λαού, ειδικότερα στη Μέση Ανατολή, τη Βόρειο Αφρική και την Κεντρική και Νότια Ασία, οδήγησε σε μια πρωτόγνωρη μεταναστευτική ροή από τις χώρες της μέσης ανατολής προς την κεντρική Ευρώπη, κυρίως μέσω των Βαλκανίων. Η ενεργοποίηση της συμφωνίας μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Τουρκίας το 2016, αφενός ανέκοψε αυτή τη ροή, αφετέρου όμως εγκλώβισε μεγάλους αριθμούς προσφύγων στις ενδιάμεσες χώρες διέλευσης, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα (Καρνέζης, 2017). Παρά τις δυσκολίες, οι πρόσφυγες και δη οι έφηβοι, γεμάτοι δημιουργικότητα, ενέργεια και όρεξη αναζητούν πρόσβαση στην εκπαίδευση και την ψυχαγωγία. Πολλοί καταφέρνουν να εισαχθούν στις σχολικές τάξεις και άλλοι σε ερασιτεχνικές αθλητικές ομάδες (Καρνέζης, 2017) επιδιώκοντας την κοινωνική ένταξη και την εξασφάλιση καλύτερων συνθηκών ζωής.

Η κοινωνική ένταξη ή ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελούν αναπόσπαστη συνέχεια της εξασφάλισης ελεύθερης πρόσβασης ή μη, ενός ανθρώπου σε πόρους, αγαθά και υπηρεσίες (Lloyd et al., 2010). Η ανάγκη αυτή είναι ακόμα πιο εμφανής στον προσφυγικό πληθυσμό. Ένας πληθυσμός με κοινωνικά, πολιτιστικά χαρακτηριστικά, αξίες και αρχές πολύ διαφορετικές από την κοινωνία της χώρας υποδοχής ή και παραμονής τους. Καλούνται λοιπόν να ενταχθούν σε μια κοινωνία που τις περισσότερες φορές εμφανίζεται μακράν διαφορετική από την δική τους σε παραδόσεις, συνήθειες, ήθη, έθιμα, και πεποιθήσεις.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η συγκριτική αποτύπωση των αναγνωστικών συνηθειών των εφήβων προσφύγων, όπως αυτές διαμορφώνονται μεταξύ των χωρών Αφγανιστάν, Ιράν και Ελλάδας. Η παρούσα εργασία στοχεύει:

1. Να καταγράψει την υπάρχουσα βιβλιογραφία αναφορικά με τις αναγνωστικές συνήθειες των εφήβων προσφύγων σε Ελλάδα και εξωτερικό.
2. Να διερευνήσει τις αναγνωστικές συμπεριφορές των εφήβων προσφύγων όπως αυτές διαμορφώνονταν στη χώρα καταγωγής τους, αλλά και στην Ελλάδα.
3. Να πραγματοποιήσει μια συγκριτική μελέτη των συμπεριφορών που αναπτύσσουν οι έφηβοι πρόσφυγες μέσα στο περιβάλλον μιας βιβλιοθήκης στη χώρα καταγωγής τους, αλλά και στην Ελλάδα.

Η συγκεκριμένη εργασία συμβάλλει στην συγκριτική αποτύπωση, για πρώτη φορά, των αναγνωστικών συνηθειών των εφήβων προσφύγων μεταξύ των χωρών καταγωγής και υποδοχής. Ειδικότερα, αναδεικνύει τις πιθανές ομοιότητες, αλλά και διάφορες που ενδεχομένως υπάρχουν στον τρόπο χρήσης της βιβλιοθήκης, στους τρόπους ανάγνωσης, αλλά και αντίληψης του ρόλου της βιβλιοθήκης και του βιβλιοθηκονόμου. Τέλος, αναδεικνύει την ανάγκη ανάπτυξης σειράς πληροφοριακών υπηρεσιών, αλλά και ενδεχομένως διαμόρφωσης χώρων για την αποτελεσματικότερη ικανοποίηση των αναγνωστικών συνηθειών τους. Κυρίως όμως, υιοθέτησης από τις ελληνικές βιβλιοθήκες ενός ρόλου ένταξης στον δυτικό τρόπο ζωής, αλλά και στην ελληνική πραγματικότητα.

Βιβλιογραφική επισκόπηση

Ο όγκος της πληροφορίας που παράγεται καθημερινά, έχει ξεπεράσει κάθε προσδοκία, αλλά και δυνατότητα αποτελεσματικής οργάνωσης και ελέγχου γνησιότητας. Οι καθημερινοί αποδέκτες της οφείλουν να αναπτύσσουν κατάλληλες δεξιότητες και ικανότητες επεξεργασίας και κρίσης του περιεχομένου προκειμένου να γίνονται κοινωνοί της, αλλά και αποτελεσματικοί χρήστες της. Για τους πρόσφυγες, η προσλαμβάνουσα πληροφορία επαναξιολογείται με απώτερο σκοπό να αποκτήσουν πρόσβαση σε νέους ορίζοντες πληροφόρησης (Aspinall, 2007, p. 278; Colic-Peisker, 2005).

Η μη πρόσβαση στην πληροφορία για τους πρόσφυγες, σημαίνει ταυτόχρονα περιθωριοποίηση, αποκλεισμό από τη συμμετοχή στη δημοκρατική διαδικασία, αποκλεισμό από την παιδεία, την εκπαίδευση και την απασχόληση. Ως αποτέλεσμα, εμφανίζεται έντονα το αίσθημα έλλειψης ενσωμάτωσης στις κοινωνίες (Lloyd et al., 2010).

Σημαντικό ρόλο, σε αυτό το σημείο, διαδραματίζουν οι βιβλιοθήκες και οι βιβλιοθηκονόμοι. Αυτοί έχουν να αντιμετωπίσουν μία σειρά από προκλήσεις και δυσκολίες, προκειμένου με επιτυχία να προσεγγίσουν τον προσφυγικό πληθυσμό και να του παρέχουν την κατάλληλη και ενδεδειγμένη κάθε φορά πληροφορία και υπηρεσίες. Αναφορικά με τις δημόσιες βιβλιοθήκες της Βόρεια Καρολίνα της Αμερικής και τις πληροφοριακές ανάγκες των προσφύγων, αναφέρεται πως το φάσμα των δεξιοτήτων γραμματισμού, καθώς και του κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου των προσφύγων, ποικίλει (Gonzalez, 1999). Υπάρχουν ορισμένες ομάδες, οι οποίες παρέχουν πιο αποτελεσματικά εργαλεία για την προώθηση των υπηρεσιών μιας βιβλιοθήκης και ως εκ τούτου οι βιβλιοθηκονόμοι οφείλουν να συνεργαστούν με αυτές τις ομάδες για να προσφέρουν καλύτερες και αποτελεσματικότερες υπηρεσίες (Sundell, 1999). Ως εκ τούτου, υπάρχουν ευκαιρίες να εντοπιστούν νέες κατηγορίες χρηστών, εάν αυτοί προσεγγιστούν με άλλα μέσα και διαδικασίες από τις συνήθειες. Αξίζει να σημειωθεί ότι τις περισσότερες φορές, οι νεοεισερχόμενοι πρόσφυγες, φοβούνται οποιοδήποτε επίσημο ίδρυμα/φορέα/οργανισμό που ίσως φέρει κάποιου είδους σχέση με την κυβέρνηση λόγω της σύνδεσης με τα γεγονότα που έζησαν. Επομένως εάν δεν υπάρξει προσωπική πρόσκληση της ίδιας της βιβλιοθήκης ή του βιβλιοθηκονόμου, το πιθανότερο είναι να μην σκεφθούν καθόλου να επισκεφτούν μια βιβλιοθήκη παρά των πλούτων των υπηρεσιών και της πληροφορίας που αυτή μπορεί να του προσφέρει (Gonzalez, 1999).

Πολλοί φορείς και οργανισμοί αναπτύσσουν προγράμματα με κύριο μέλημα την πρόσβαση του προσφυγικού πληθυσμού στις βιβλιοθήκες, αλλά και την ανάπτυξη κατάλληλων υπηρεσιών και διαμόρφωσης των χώρων από την πλευρά των βιβλιοθηκών. Μερικά τέτοια παραδείγματα είναι το “Nuremberg AsylotheK”, στη Γερμανία, μια μικρή βιβλιοθήκη που λειτουργεί από εθελοντές, μέσα σε δομή που φιλοξενεί αιτούντες άσυλο. Ξεκίνησε το 2012 και πλέον έχει γίνει εκπαιδευτικό “hot spot”¹. Στο Παρίσι, η « Vaclav Havel Library » υποδέχεται και καλωσορίζει Αφγανούς και Ιρακινούς πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο, παρέχοντας υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ανάγκες τους. Παρόμοια προγράμματα τρέχουν σε κάποιες Πολιτείες της Αμερικής, την Ιταλία, την Αυστρία, την Φινλανδία, την Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, (IFLA, 2015) αλλά και την Ελλάδα (π.χ. “Πλανόδια Βιβλιοθήκη” του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού).

Παρόλα ταύτα, η πρόσβαση στις βιβλιοθήκες, ο ρόλος του βιβλιοθηκονόμου, τα πρότυπα ανάγνωσης και ο τρόπος διάχυσης της πληροφορίας στις χώρες καταγωγής των εφήβων προσφύγων παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές, ενώ οι διακρίσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών ποικίλλουν από χώρα σε χώρα (Schmidt, 2007).

Συγκεκριμένα, στο Πακιστάν υπάρχουν λιγοστά παραδείγματα χρήσης τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών στις βιβλιοθήκες, ενώ μόλις το 50% των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών παρέχει πρόσβαση στο διαδίκτυο και μόνο τρεις δημόσιες βιβλιοθήκες διαθέτουν περισσότερους από έναν υπολογιστές με πρόσβαση στο διαδίκτυο (Shed Khan et al., 2005). Στο Κουρδιστάν, η βιβλιοθήκη στεγάζεται πάντα σε κάποιο παλιό κτίσμα στα περίχωρα της πόλης (Shed Khan et al., 2005). Ενώ στο Αφγανιστάν, η βιβλιοθήκη αποτελεί τον μοναδικό δημόσιο χώρο, όπου μια γυναίκα μπορεί να αισθανθεί άνετα (Audunson et al., 2011). Μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν μελέτες που να επικεντρώνονται στη διερεύνηση των αναγνωστικών συνηθειών των προσφύγων από τις περιοχές που εκδηλώθηκε έντονα η προσφυγική κρίση. Πολλώ δε μάλλον, την συγκριτική αποτύπωση αυτών των συνηθειών με αντίστοιχες που έχουν αναπτύξει ή αναπτύσσουν στις χώρες παραμονής τους.

---

¹ Περισσότερα μπορείς να βρεις κανείς στην ιστοσελίδα asylotheK.blogspot.de.

Μεθοδολογία

Η συγκεκριμένη έρευνα υιοθέτησε τη μέθοδο της δομημένης συνέντευξης. Η μεθοδολογία αυτή ενδείκνυται σε έρευνες προσδιορισμού συμπεριφοράς με σκοπό την συλλογή ποιοτικών αποτελεσμάτων. Συνολικά, η κάθε συνέντευξη αποτελούνταν από 29 ερωτήσεις, οι οποίες χωρίστηκαν σε τρεις ενότητες. Η πρώτη αφορούσε σε προσωπικές πληροφορίες για τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών του δείγματος. Η δεύτερη ενότητα σχετιζόταν με τις αναγνωστικές συνήθειες του συνεντευξιαζόμενου στη χώρα καταγωγής του και η τρίτη αντίστοιχες ερωτήσεις για τη χώρα παραμονής του. Κατά μέσο όρο η συνέντευξη κράτησε 50 λεπτά και καταγράφηκε με τη σύμφωνη γνώμη του κάθε συνεντευξιαζόμενου σε μορφή βίντεο. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τέλη Σεπτεμβρίου 2018 με τη παρουσία μεταφραστή που συνέβαλε στην καλύτερη κατανόηση των ερωτήσεων από τους συνεντευξιαζόμενους, αλλά και στην διατύπωση των απαντήσεων στην μητρική γλώσσα του συνεντευξιαζόμενου για την συγκέντρωση ποιοτικών αποτελεσμάτων. Συνολικά έλαβαν μέρος έξι έφηβοι, ηλικίας μεταξύ 15 και 18, οι οποίοι κατάγονται από το Αφγανιστάν και το Ιράν, ενώ τα τελευταία 2 έως 3 χρόνια διαμένουν στην Ελλάδα. Η επιλογή των συγκεκριμένων χωρών έγινε διότι παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά ως προς τη ζωή, τον πολιτισμό και τις συνήθειες των κατοίκων τους.

Αποτελέσματα

Έξι έφηβοι έλαβαν μέρος στις συνεντεύξεις: τρία αγόρια (ηλικίας 15 (Αφγανιστάν), 17 (Ιράν) & 18 (Ιράν) ετών) και τρία κορίτσια (16 (Αφγανιστάν), 17 (Αφγανιστάν) & 18 (Ιράν) χρονών αντίστοιχα).

Οι έφηβοι, στην πλειοψηφία τους, γνωρίζουν ότι στη χώρα τους υπάρχουν βιβλιοθήκες διαφόρων ειδών. Έχουν επισκεφθεί τουλάχιστον μια φορά την Εθνική Βιβλιοθήκη της Χώρας τους αλλά και την Σχολική Βιβλιοθήκη και την Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου στο οποίο φοιτούσαν στο Ιράν και το Αφγανιστάν. Μόνο ένας έφηβος δεν ήξερε αν υπάρχει βιβλιοθήκη στη χώρα του, επειδή διέμενε μακριά από την πρωτεύουσα. Σε πολλές βιβλιοθήκες του Αφγανιστάν, πληρώνει κανείς εγγύηση από 500 μέχρι και 2500 Αφγάκι (5 - 30 ευρώ) προκειμένου να δανειστεί ένα βιβλίο.

Οι έφηβοι επισκέπτονταν τις βιβλιοθήκες μία έως δύο φορές το μήνα και έμεναν σε αυτές μία έως δύο ώρες, κατά μέσο όρο. Ήρθαν σε επαφή με αυτές μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας και σκοπός της επίσκεψής τους ήταν η χρήση βιβλίων και εύρεση πληροφοριών για τις εργασίες. Οι βιβλιοθήκες δεν ήταν κοντά στα σπίτια τους, οπότε ήταν χρονοβόρα η πρόσβαση (40 λεπτά με τα πόδια ή 30 λεπτά με το αυτοκίνητο). Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο χώρος της βιβλιοθήκης βρισκόταν ανάμεσα σε συγκρότημα κτιρίων κινηματογράφου και σινεμά. Έτσι μπορούσε κανείς να συνδυάσει την επίσκεψη του στην βιβλιοθήκη, με την παρακολούθηση προβολής στον κινηματογράφο.

Σχετικά με το αν ήταν τεχνολογικά εξοπλισμένες οι βιβλιοθήκες στις χώρες τους, οι απόψεις ποικίλουν. Κάποιοι βιβλιοθήκες είχαν νέα τεχνολογικά μέσα, κάποιες όχι. Σε μια βιβλιοθήκη του Αφγανιστάν, υπήρχε ένας υπολογιστής για τα αγόρια και ένας για τα κορίτσια, γεγονός που δημιουργούσε μεγάλη αναμονή. Στη Καμπούλ, χρησιμοποιούσες τον υπολογιστή μόλις για μια ώρα. Σε ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη του Ιράν, υπήρχε περιορισμός στην χρήση των τεχνολογικών μέσων. Μόνο εάν ήσουν φοιτητής μπορούσες να τα αξιοποιήσεις. Όσον αφορά

την προσβασιμότητα στον χώρο, οι περισσότερες βιβλιοθήκες ήταν μεν προσβάσιμες σε όλους τους εφήβους, αλλά σε πολλές βιβλιοθήκες, στο Ιράν και Αφγανιστάν, είχαν διαφορετικούς χώρους για το κάθε φύλο. Σε κάθε χώρο υπήρχαν βιβλία και διάφορες υπηρεσίες της βιβλιοθήκης, αλλά δεν έρχονταν σε επαφή τα αγόρια με τα κορίτσια. Στο Ιράν παλιότερα, υπήρχε εβδομαδιαίο πρόγραμμα όπου αναφερόταν ποιες ημέρες ήταν ανοιχτές και προσβάσιμες για το κάθε φύλο.

Εν συνεχεία, οι έφηβοι αρχικά ρωτήθηκαν για το αν πηγαίνουν σχολείο. Όλοι οι έφηβοι πηγαίνουν σχολείο, στο Γυμνάσιο και Λύκειο, με ελάχιστες εξαιρέσεις. Οι βιβλιοθήκες που επισκέπτονται σε μεγάλο βαθμό είναι η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, η βιβλιοθήκη του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η Δημοτική Βιβλιοθήκη του Πειραιά. Η συχνότητα της επίσκεψής τους είναι από 2 έως 4 φορές το μήνα, εκτός από έναν έφηβο, ο οποίος όταν έμενε στον Πειραιά όπως είπε, πήγαινε στη Δημοτική Βιβλιοθήκη της πόλης κάθε 2 μέρες.

Σε ερώτηση για το πώς γνώρισαν τις ελληνικές βιβλιοθήκες και ήρθαν σε επαφή με αυτές, κάποια παιδιά απάντησαν πως οι καθηγητές από το σχολείο τους παρέπεμψαν εκεί και τους εξήγησαν τη λειτουργία τους. Επιπλέον, κάποιοι έφηβοι γνώρισαν τις βιβλιοθήκες μέσα από δράσεις Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και Σωματείων, όπως το Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Μάλιστα, ένας έφηβος ανέφερε πως δεν πίστευε ότι θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει μια ελληνική βιβλιοθήκη, λόγω της γλώσσας. Βλέποντας, όμως, όλες τις υπηρεσίες της, άρχισε να την επισκέπτεται συχνά γιατί είχε ησυχία και μπορούσε να διαβάσει άνετα. Ένας άλλος χρησιμοποίησε τη βιβλιοθήκη, προκειμένου να αποκτήσει πρόσβαση σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Επίσης, κάποιους εφήβους τους οδήγησε στη βιβλιοθήκη η ανάγκη να βρουν βιβλία στη γλώσσα τους. Ο μέσος όρος του χρόνου που μένουν και χρησιμοποιούν μια βιβλιοθήκη είναι 1 με 4 ώρες. Σχετικά με το αν η βιβλιοθήκη που επισκέπτονται είναι κοντά στο σπίτι τους, κάποιοι απάντησαν θετικά και κάποιοι αρνητικά. Μπορεί γεωγραφικά να βρίσκεται σε κοντινή απόσταση αλλά η πρόσβαση με τα ΜΜΜ είναι χρονοβόρα. Επίσης, ρωτήθηκαν για το αν οι χώροι είναι εξοπλισμένοι με νέα τεχνολογικά μέσα και οι απαντήσεις ήταν όλες θετικές.

Στη συνέχεια οι ερωτήσεις επικεντρώθηκαν στις αναγνωστικές συνήθειες των εφήβων προσφύγων. Στην ερώτηση για το αν διαβάζουν και τι είδους έντυπα προτιμούν, οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν ότι διαβάζουν λογοτεχνικά βιβλία, ποίηση, φιλοσοφία, ρομάντζο, βιογραφίες, ιστορικά τεκμήρια, οικονομικά και εφημερίδες. Ο μέσος όρος που αφιερώνουν στο διάβασμα είναι 1 – 2 ώρες την ημέρα. Τα μέρη που προτιμούν να διαβάζουν είναι το σπίτι ή κάποιο καφέ, απόγευμα ή βράδυ. Επίσης, προτιμούν να είναι μόνοι όσο διαβάζουν, εκτός από έναν έφηβο που όταν έχει παρέα, θέλει να διαβάσει έξω και ο χρόνος που επιλέγουν είναι το απόγευμα και το βράδυ, καθημερινές και όχι σαββατοκύριακα.

Όσον αφορά το δίλημμα έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή βιβλίων, όλοι οι έφηβοι απάντησαν πως προτιμούν την έντυπη μορφή, με μία μόνο εξαίρεση. *“Όταν ολοκληρώσεις ένα βιβλίο σε ηλεκτρονική μορφή, δεν καταλαβαίνεις πως το διάβασες. Όταν το αγγίζεις και το αισθάνεσαι, είναι διαφορετικά”* αναφέρει μια έφηβη. Το 1/3 από αυτούς αναγκάζεται να διαβάσει ηλεκτρονικά, γιατί δεν βρίσκει έντυπα βιβλία στη γλώσσα τους. Ένα άλλο παιδί επιλέγει την έντυπη μορφή, γιατί η ηλεκτρονική απαιτεί πρόσβαση στο internet, την οποία τις περισσότερες φορές δεν έχει.

Το βιβλίο θεωρείται και μέσο ψυχαγωγίας; Ένας ανέφερε *«το βιβλίο είναι ένα κομμάτι της ζωής μας. Μέσα από αυτό βελτιώνεις τη ζωή σου. Είναι και ψυχαγωγία αλλά όχι μόνο αυτό»*.

Ένας άλλος πιστεύει πως δεν είναι μέσο ψυχαγωγίας, ενώ ένας άλλος πως ψυχαγωγικά είναι μόνο τα βιβλία με ευχάριστες και κωμικές ιστορίες και όχι τα ιστορικά ή τα εκπαιδευτικά. *“Ένα βιβλίο μπορεί να βελτιώσει τις γνώσεις σου και μερικές φορές μπορεί να σου αλλάξει τη γνώμη για κάτι. Μπορεί ακόμη να σου δώσει ελπίδα εκεί που την έχεις χάσει. Είναι πολύ σημαντικό”*.

Στη συνέχεια οι έφηβοι ρωτήθηκαν από πού ενημερώνονται για τα νέα και τι εξελίξεις, αλλά και τις νέες εκδόσεις των βιβλίων. Η απάντηση όλων ήταν από το διαδίκτυο, μέσω των κοινωνικών δικτύων και των μηχανών αναζήτησεων. Τα μέσα που χρησιμοποιούν όταν επισκέπτονται τη βιβλιοθήκη είναι τα βιβλία σε έντυπη μορφή και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές.

Αναφορικά με τον δανεισμό, ένας ανέφερε πως δανείζεται περσικά βιβλία, μεταφρασμένα στα ελληνικά καθώς και παραμύθια, για την εκμάθηση της γλώσσας. Ένας άλλος ανέφερε πως δανείζεται βιβλία επιστημονικής φαντασίας, φιλοσοφικά και λογοτεχνικά. Οι υπόλοιποι ανέφεραν ότι τα βρίσκουν και μέσω διαδικτύου. Οι απόψεις των εφήβων προσφύγων δίστανται για το αν η βιβλιοθήκη είναι σημείο συνάντησης. Για άλλους είναι σημείο συνάντησης με τους φίλους τους, για κάποιους άλλους όχι, γιατί είτε τον θεωρούν έναν χώρο μελέτης και μόνο, είτε είναι μακριά από το σπίτι τους. *“Στο Αφγανιστάν όχι. Στην Ελλάδα ναι”*, απάντησε χαρακτηριστικά μια έφηβη. Ως προς την εκπαιδευτική διαδικασία, όλα τα παιδιά θεωρούν ότι η βιβλιοθήκη τους υποστηρίζει στα μαθήματά τους, μέσω των βιβλίων και των τεκμηρίων γενικότερα που τους παρέχουν, ενισχύοντας έτσι τη γνώση τους. Σημαντική, όμως, θεωρούν και την ύπαρξη των σχολικών βιβλιοθηκών στην υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας, μέσα από τις πληροφορίες που τους προσφέρουν. Επίσης, αναφέρουν πως οι βιβλιοθήκες πρέπει να είναι κοντά και γύρω από σχολεία, πανεπιστήμια και κέντρα εκπαίδευσης. Τα παιδιά αυτά, επιπλέον, έχουν και διάφορα χόμπι, όπως ζωγραφική, συγγραφή, μουσική, γυμναστική, αθλητισμός, εκμάθηση ξένων γλωσσών αλλά και άκουσμα ηχητικών βιβλίων. Στη πλειοψηφία τους, δεν θεωρούν ότι οι βιβλιοθήκες τους υποστηρίζουν στα χόμπι τους. Κάποιοι αναφέρουν πως τους υποστηρίζουν σε κάποιο βαθμό ενώ ένας έφηβος που ασχολείται με τις ξένες γλώσσες, αναφέρει πως *«μέσα από τα βιβλία μαθαίνεις πολλές γλώσσες και φτάνεις στα όνειρά σου!»*.

Τέλος, αναφορικά με καλές πρακτικές μεταξύ των χωρών, στο Ιράν, όπως αναφέρουν, οι βιβλιοθήκες είναι περισσότερες, ενώ στην Ελλάδα λιγότερες. Επίσης, εκεί μπορούν να βρουν βιβλία σε πολλές και διαφορετικές γλώσσες, ενώ εδώ όχι. Στην Ελλάδα, όμως, δεν υπάρχουν η λογοκρισία και τα απαγορευμένα βιβλία. Στην Ελλάδα μπορείς να διαβάσεις ελεύθερα ό,τι θέλεις. Όπως αναφέρει μια έφηβη *“στο Αφγανιστάν, οι άνθρωποι ενδιαφέρονται να πάνε στη βιβλιοθήκη να διαβάσουν. Δεν ασχολούνται με το οπτικό κομμάτι και την διακόσμηση, το οποίο όμως είναι πολύ σημαντικό για να σε προσεγγίσει και να μπει μέσα στη βιβλιοθήκη”*.

Συμπεράσματα

Όπως προκύπτει οι έφηβοι πρόσφυγες ήταν κοινωνικοί και χρήστες των βιβλιοθηκών και των υπηρεσιών τους στις ιδιαίτερες πατρίδες τους, με τις όποιες δυσκολίες και περιορισμούς (γεωγραφικούς, φυλετικούς, τεχνολογικούς). Η χρήση των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα εν τούτοις δεν ήταν αυτονόητη, μια και έπρεπε να μεσολαβήσουν οι καθηγητές τους, αλλά και να υπερκεραστούν προκαταλήψεις και στερεότυπα (ρατσισμός, γλωσσικός περιορισμός). Η ανάγκη όμως για εντοπισμό βιβλίων στη μητρική τους γλώσσα αποτέλεσε το κίνητρο για τη χρήση της τοπικής βιβλιοθήκης. Παραμένουν αναγνώστες, κυρίως των έντυπων εκδόσεων. Χρησιμοποιούν, όμως, το διαδίκτυο και τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές είτε κατά την επίσκεψή τους στη βιβλιοθήκη, είτε για να ενημερωθούν για τις εξελίξεις και τις νέες εκδόσεις. Επιπλέον,

κάποιοι δανείζονται βιβλία και θεωρούν ότι οι βιβλιοθήκες μπορούν να τους υποστηρίξουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, μέσω των πληροφοριών που τους προσφέρουν, αλλά και σε κάποια από τα χόμπι τους, όπως την εκμάθηση ξένων γλωσσών.

Βιβλιογραφία

- Audunson, R., Essmat, S. and Aabø, S., (2011). "Public libraries: A meeting place for immigrant women?". *Library & Information Science Research*, 33(3): 220-227.
- Cohen, L. and Manion, L. (1992). *Research methods in education* (3rd edition). London: Routledge.
- Eisner, W. E. (1991). *The enlightened eye, qualitative inquiry and the enhancement of educational practice*. New York: Macmillan.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures*. New York: Basic books.
- Gonzalez, L. (1999). "Public libraries reach out to new North Carolinians: Meeting the information needs of immigrants and refugees". *North Carolina Libraries*, 57(1): 4-7.
- IFLA (2015)., *Responding! Public libraries and refugees*. Διαθέσιμο: https://www.ifla.org/files/assets/public-libraries/publications/library_service_to_refugees.pdf (Ημ.Πρόσβασης: 22/09/2018)
- Kvale, S. (1996). *Interviews, an introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks: SAGE.
- Lloyd, A., Kennan, M. A., Thompson, K. M., and Qayyum, A. (2013). "Connecting with new information landscapes: information literacy practices of refugees". *Journal of Documentation*, 69(1): 121-144.
- Lloyd, A., Lipu, S. and Kennan, M. A. (2010) "On becoming citizens: Examining social inclusion from an information perspective". *Australian Academic and Research Libraries*, 41(1): 42-53.
- Mialaret, G. (1997). *Εισαγωγή στις Επιστήμες της Αγωγής*. Ζακοπούλου, Γ. (μτφ). Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Schmidt, A. M. (2007). *Δημόσιες βιβλιοθήκες–Πύλες ενσωμάτωσης: Προγράμματα, πολιτικές και δράσεις στη Δανία*. Διαθέσιμο: <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/11492/stau010.pdf?sequenc> (Ημ. Πρόσβασης: 20/09/2018)
- Shed Khan, N. and Bawden, D. (2005). "Community informatics in libraries in Pakistan: Current status, future prospects". *New library world*, 106(11/12): 532-540.
- Καρνέζης, Μ. (2017). *Προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές προς την ΕΕ από την Δημιουργία της ΟΝΕ (2000) έως και την σημερινή μεταναστευτική κρίση: Η πολιτική της ΕΕ και οι οικονομικές πολιτικές και Κοινωνικές επιπτώσεις*. Διαθέσιμο: <http://amitos.library.uop.gr/xmlui/handle/123456789/3244> (Ημ. Πρόσβασης: 28/09/2018)
- Παπαγεωργίου, Γ. (1998). *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*. Αθήνα: Τυπωθήτω.